

Skovdyrkeren

Nr. 90 - september 2023

Første danske skov er certificeret i biodiversitet

Muligheder i
naturnær skovdrift

Skovejer forbedrer
natur og herlighed

Ny lovgivning stiller
krav til skovejere

SKOVDRYRKERNE

Skovrejsningsordning er åben 2

Kort nyt 3

Skovejer rejser skov og forbedrer naturværdierne 4

Arealgrænse har lukket muligheder 8

Flødebolletræ med mavebælte 10

Ny EU-lovgivning stiller krav til skovbruget 11

Naturnær skovdrift i nåletræ 12

Første danske skov er certificeret i biodiversitet 16

Kunstner finder inspiration i egen skov 19

Forsidebilledet:

Vesterskoven ved Ringsted er som den første driftsskov i Danmark blevet certificeret i biodiversitet. Certificeringen er et tillæg til den eksisterende FSC-certificering. Læs mere side 16-18. Foto: Frank Rønsholt.

Ny ansøgningsrunde til privat skovrejsning er åben

Tilskudsordningen til privat skovrejsning er åben. I år er der sket flere ændringer.

Tilskudsordningen til privat skovrejsning er nu åben frem til tirsdag 3. oktober 2023.

Der er afsat 135 millioner kroner. Det er en noget større pulje end tidligere. Som noget nyt er der afsat 20 millioner kroner, som kommunerne kan søge.

Private lodsejere kan søge grundbetaling i en femårig opretholdelsesperiode, efter at man har fået udbetalt tilskud til skovrejsning.

- Hvis Miljøstyrelsen vurderer, at dit skovrejsningsprojekt er med til at gennemføre vandplanerne, kan du søge om grundbetaling ud over den femårige opretholdelsesperiode. Vandplanerne er den samlede plan for at forbedre det danske vandmiljø. Et skovrejsningsprojekt kan for eksempel bidrage, hvis det ligger inden for et område, der har et kvælstofindsatsbehov for skovrejsning, oplyser Landbrugsstyrelsen.

Brancheforening påpeger ulighed

Hos brancheforeningen Dansk Skovforening påpeger man, at der er ulighed imellem private ansøgere og kommunerne.

- Standardbeløbene for private ansøgere er hævet i år, men dækker stadig ikke de reelle udgifter. Her må den private lodsejer betale differencen. Sådan forholder det sig ikke for kommunale ansøgere, som får dækket deres udgifter 1:1. Dansk Skovforening har i høringsfasen gjort opmærksom på de ulige tilskudsmodeller, oplyser foreningen.

Foreningen gør også opmærksom på,

at kravet om VVM-screeninger kan risikere at forsinke projekter.

Gode muligheder

Skovrejsningsordningen er en del af det danske landdistriktsprogram.

Kontakt Skovdyrkerne, hvis du ønsker at vide mere om skovrejsning. Netop i år er der gode muligheder for at få tilsgodkendelse til skovrejsning, så længe man opfylder de betingelser, som er beskrevet i Landbrugsstyrelsens vejledning.

Nyt for ordningen 2023

- Ansøgninger bliver ikke prioriteret efter deloplade med kvælstofindsatsbehov for skovrejsning.
- Som noget nyt kan kommuner nu modtage tilskud under ordningen.
- Øget mindstekrav til plantetal, nyt mindstekrav til arealstørrelsen og skærpelse til minimumsblandinger.
- Nåletræer kan ikke længere indgå i skovbryn.
- Øget tilskudssats til nåletræsskov.
- Ingen tilskud til kulturhegn ifm. naturlig tilgroning, ingen størrelseskrav til kulturhegn om den enkelte bevoksning, og tilskudssatsen for kulturhegn er øget.
- Ingen afstandskrav til bygninger og have.
- Opdatering af godkendte provenienser.
- Skovkort og bevoksningsliste skal nu vedhæftes anmodning om udbetaling af tilskud.
- Projektperioden er afkortet, da landdistriktsprogrammet udløber i 2025.
- Ingen krav om, at anvende mindst 50 pct. hjemmehørende arter i løvskov.

Kilde: Landbrugsstyrelsen

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger

Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen / jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmediernes

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

De kommende år er der mulighed for at få støtte til opstart af juletræsproduktion. Foto: Jens Mathiasen.

Nye juletræsproducenter kan få støtte

Det kan være svært at komme i gang som nystartet juletræsproducent, landmand eller gartner. Derfor er der i EU-regi lavet en støtteordning for unge jordbrugere under 41 år, som ønsker at starte op med produktion. Det oplyser brancheorganisationen Danske Juletræer.

Støtteperioden løber i perioden 2023-2027, hvor der samlet er afsat 964 millioner kroner. Der er årlige ansøgningsfrister i begyndelsen af hvert ansøgningsår, hvor man én gang kan få op til 745.000 kroner til heltidsbedrifter eller 372.500 kroner til deltidsbedrifter. Tidligere har sådanne ordninger været begrænset til landbrugere, men Landbrugsstyrelsen oplyser til Danske Juletræer, at juletræsproducenter også kan blive omfattet.

2023-ansøgningsrunden er lukket. Men ordningen åbner årligt i perioden 2023 til 2027, så ansøgere kan planlægge efter andre ansøgningsperioder. Åbningsdatoerne fremgår af vejledningen og bekendtgørelsen, som kan findes på Landbrugsstyrelsens tilskudsguide.

Husk at indberette gødningskvote

Husk indberetning af gødningskvoteberegning. Der er frist 10. september.

Alle, der køber afgiftsfri gødning eller har et areal over 10 hektar med en afgrøde med gødningsnorm, skal lave gødningskvoteberegning som indsendes årligt.

Kvoteberegningen for dyrkningsåret 2022/2023 danner grundlag for gødningsregnskabet, som indsendes senest 31. marts 2024.

Undlader man at indsende kvoteberegningen giver det problemer med gødningsregnskabet, da der ikke er en kvote at fratække fra ejendommens gødningsforbrug.

Vildtudbyttet er steget svagt, men færre har indløst jagttegn. Foto: Ivar Høst, Naturstyrelsen.

Svag stigning i vildtudbyttet

I jagtåret 2022/23 nedlagde jægerne op mod 23.000 flere dyr end året før. Stigningen i udbyttet er fordelt med en fremgang på 1,9 procent i antallet af pattedyr og 1,2 procent i antallet af fugle. Det viser den foreløbige vildtudbyttestatistik, som DCE – Aarhus Universitet har udarbejdet for Miljøstyrelsen.

Indtil videre har jægerne indberettet 1.773.474 stykker nedlagt vildt i sæsonen 2022/23, mod et foreløbigt udbytte på 1.750.870 året før. Da tallene blev opgjort, havde godt 89 procent af de jægere, som indløste jagttegn sidste år, indberettet. Sidste frist for indberetningen er dog ved årets udgang, og derfor kan de endelige tal vise sig at være lidt anderledes, oplyser Miljøstyrelsen.

Mens udbyttet steg, faldt antallet af aktive jægere med cirka 3000 personer sidste år. I alt 172.815 jægere løste jagttegn og havde dermed lov til at gå på jagt i Danmark. Syv procent var kvinder.

Vildtudbyttestatistikken bygger på jægernes egne indberetninger af det vildt, de har skudt, og går helt tilbage til 1941.

Danske arkitekter tegner verdens største træprojekt

Danske Henning Larsen er med i et stort projekt med træbyggeri. Projektet hedder Stockholm Wood City, og når det står færdigt, vil det være verdens største byudviklingsprojekt udført i træ.

Det nye område vil indeholde levende bymiljø med en blanding af arbejdspladser, boliger, restauranter og butikker, alt sammen bygget i en træramme. Stockholm Wood City vil dække 250.000 kvadratmeter grund og indeholde omkring 7.000 nye arbejdspladser og 2.000 boliger, skriver Dagens Byggeri.

Det er det svenske ejendomsselskab Atrium Ljungberg, der står bag. Med som arkitekter er danske Henning Larsen Architects og svenske White Arkitekter.

Henning Larsen står også bag udformningen af blandt andet AP Ejendommens 28.000 kvadratmeter erhvervsbyggeri på Marmormolen i København og den kommende Fælledby på Amager. Begge er træbyggerier.

Det store træprojekt i Stockholm bliver verdens største, når det står færdigt. De første huse forventes at stå klar i 2027. Visualisering: Atrium Ljungberg / Henning Larsen.

Skovrejsninger forbedrer jagt og naturværdier på sydsjællandsk ejendom

Hans Poulsen er passioneret jæger og har igennem 50 år udviklet sin ejendom med fokus på naturværdier og herlighed. Han har blandt andet rejst skov to gange og anlagt en sø.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

72-årige Hans Poulsen er et jagt- og naturmenneske.

Kærligheden til jagt og natur skinner igennem på ejendommen ved Mern på det allersydligste af Sjælland.

- Min kone og jeg købte ejendommen i 1972. Vi har altid haft fokus på at skabe en ejendom med god jagt, og som er rig

på natur, fortæller Hans Poulsen.

- Kom med. Så skal jeg vise dig skoven, siger han.

Det er midsommer, og blæsten river i trækronerne, imens Hans Poulsen guider ned igennem haven og videre ned langs et tre-rækket læhegn.

For enden af hegnet dukker den yngste

del af skoven op.

Skovrejsningen er på cirka tre hektar og blev rejst i 2007. Den består blandt andet af bøgeafdelinger hvor der er indblandet fuglekirsebær, spidsløn og lærk med flere. Planteafstanden er 1,0 meter gange 1,25 meter.

Løvtræerne har kvitteret for den fede lerede jord. Her femten år efter er skoven sund og i god vækst.

- De står da meget godt, siger Hans Poulsen og kigger over på skovfoged Jens Rasmussen, Skovdyrkerne Øerne, som også er med i skoven.

- Det gør de. Det er faktisk på høje tid, at vi får tyndet her i bøgeafdelingen. Vi skal have tveger og dårlige træer ud, så der bliver plads og luft til, at de rette bøge kan udvikle sig, returnerer skovfogeden.

De to går længere ind i skoven. Længere fremme bliver træerne større. Herinde står en skovrejsning på 3,5 hektar fra 2001. Den del af skoven er etableret på lav jord, som ikke er ideel til landbrug.

- Det er nærmest marginaljord, vi har

Løvtræerne har kvitteret for den fede lerede jord. Skoven er sund og i god vækst.

Skovfoged Jens Rasmussen, Skovdyrkerne, og skovejer Hans Poulsen har arbejdet sammen i mange år. Jens Rasmussen har blandt andet rejst skov for Hans Poulsen.

plantet til. Da vi dyrkede jorden, sank mejetærskeren altid i. Så skulle jeg ned og rette drænrør – du ved de gamle lerrør. Det var noget værre bøvl. Derfor rejste vi skov på arealet, forklarer Hans Poulsen.

Bilmand med landbrugsrødder

Hans Poulsen er ud af en landbrugsfamilie. Han har fire søskende og familien voksede op på en lille landbrugsejendom med 25 tønder land.

Broren overtog fødegården 'Jægergården' og drev planteavlsbrug. Han har

siden udvidet bedriften med opkøb af flere naboejendomme. En anden bror etablerede egen malkekvægsejendom på Ågården i Mern.

Hans Poulsen var også landbrugsinteresseret. Men i stedet for ko-mand blev han bilmand.

- En dag så jeg, at Volkswagen i Næstved søgte en juniorsælger. Jeg søgte stillingen og fik den. Det var på den måde, jeg kom ind i branchen, fortæller han.

Han endte med 40 år i bilbranchen – og ejede og drev Nissan i Vordingborg fra

midten af 1980'erne til 2008.

På vejen ned igennem skoven render tankerne baglæns.

- Der var altså mange gode bilmodeller i 1980'erne, siger han og bytter og bytter minder og bilmodeller med skovfogeden.

Jagt og herlighed

Ved siden af den professionelle karriere har Hans Poulsen med egne ord 'bijobbet' med at udvikle sin ejendom.

Det med natur og jagt ligger dybt i ham. Han har været jæger lige siden ung- ➔

Der er blandt andet etableret sø for at forbedre forholdene for vildtet.

dommen. Derfor falder det naturligt at forbedre forholdene for vildtet. Det har han arbejdet med igennem de 50 år, som han og konen Jonna har ejet ejendommen.

Lidt længere fremme dukker en lille sø frem i en lysning imellem den unge og den ældre skovrejsning.

- Den her sø etablerede vi i 2003. Skal der være vildt, så skal der være vand – og derudover er søen også med til at løfte ejendommens herlighed, siger Hans Poulsen.

Der er også etableret flere kilometer læhegn rundt om på ejendommen for at forbedre vildtets færdselsmuligheder.

- De store marker er jo som en ørken. Vildt skal gerne have gode færdselsårer.

Om ejendommen

- Naturejendommen Viemose ligger ved Mern på Sydsjælland.
- Ejendommen ejes af Hans og Jonna Poulsen.
- Skovrejsning i 2001 og 2007 på samlet syv hektar. Skoven består af eg og afdelinger med bøg, som er indblandet med lærk, spidsløn, fuglekirsebær med flere. Der er også plantet afdelinger med nåltræ.
- Etableret sø i 2003 for at forbedre natur og skabe bedre forhold for vildtet.
- Igennem årene er der plantet flere kilometer 3-rækkede læhegn.
- Samlet areal frem til 2023: 48,5 hektar .
- I 2023 blev der frasolgt 34,4 hektar landbrugsjord. Nu er det samlede areal på 14 hektar.

Det får de med hegnene, siger han.

Naboskoven er Viemoseskov på 300-400 hektar. Den er ejet af Petersgård Gods.

- Der er masser af vildt i området. Indimellem ser jeg også dåvildt, som strejfer hernede. Blandt andet har jeg set en hvid hernede for nogle år siden, fortæller Hans Poulsen.

Skovrejsning ramt af tørke

Ejendommen er varieret og indeholder skovarealer, lysåbne arealer og marker.

Hans Poulsen nyder at udvikle ejendommen. Så sent som i foråret fik han tilplantet et lille areal på omkring en halv hektar.

Maskinhallen indeholder minder fra tiden i bilbranchen. Skiltet hang tidligere på stadionet i Nyråd. Men nu minder det om 40 gode år i branchen.

Mange af planterne i den nye skovrejsning er tørkeramte. De blev plantet 10. maj i år – hvor tørken var i fuld gang.

Planterne kom i jorden 10. maj, men de har haft det svært i tørken. Mange står med gullige blade eller røde nåle – og nogle har helt tabt nålene.

- Det ser ikke for godt ud. Her bliver vi nødt til at efterbedre meget. Planterne har simpelthen givet op overfor tørken, siger Jens Rasmussen og kigger nærmere på en tørkeramt rødgran.

Under turen rundt på ejendommen serverer Hans Poulsen små anekdoter og minder fra sine utallige jagter.

Et gigantisk egetræ ved siden af den nye skovrejsning fremkalder et helt særligt minde.

- Det var oppe fra det træ, at jeg skød min første buk her på ejendommen. Men

årene går – og nu kan jeg nok ikke komme op i træet længere, siger Hans Poulsen.

Overvejer fremtiden

Hans Poulsens dåbsattest er dateret til 1951. Sidste år var han uden for et uheldigt løft, som bevirkede et skred i ryggen. Han kan ikke helt det samme som tidligere. Det har fået parret til at overveje fremtiden på ejendommen.

I hvert fald er han helt sikker på, at han ikke køber mere jord.

- Nej, nej. Jeg må ikke købe mere for Jonna. Men det har jeg nu aldrig måttet, siger han og smiler.

Parret er enige om, at det måske er ved at være tiden, at de skal se sig om efter et

mindre sted at bo.

- Vi vil gerne passe tingene – men vi har et stort hus og mange ting at se til her på ejendommen. Vi taler om, at vi på et tidspunkt skal af med ejendommen. Vi har ikke taget den endelige beslutning endnu. Men kommer der en køber med et fornuftigt tilbud, så er vi til at snakke med, siger Hans Poulsen.

Parrets to sønner bor også i området.

- Det kan også være, at en af vores sønner gerne vil overtage ejendommen. Vi må se, hvad fremtiden bringer. Der dukker altid muligheder op, siger han.

Skovejer ærgrer sig over frasalg af jord

Skovejer Hans Poulsen kendte ikke til grænsen på 20 hektar for skovejendomme, da han solgte jord fra sin ejendom. Skovfoged råder andre skovejere til at være opmærksomme, inden man frasælger store jordarealer.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Tyve hektar.

Det er minimumsgrænsen, hvis en ejendom skal skifte status fra landbrugs-ejendom til skovejendom.

Den grænse kendte skovejer Hans Poulsen ikke, da han for et års tid siden frasolgte 34,4 hektar jord fra sin ejendom ved Mern på Sydsjælland.

Han har nu fjorten hektar tilbage på ejendommen.

- Det ærgrer mig lidt. Nu her bag-efter har jeg fundet ud af, at ejendommen ikke kan kategoriseres som en skovejendom, siger Hans Poulsen.

Skovejendomme er frit omsættelige

Skovfoged Jens Rasmussen opfordrer skovejere, der går i salgstanker, om at huske på de tyve hektar.

- Er ejendomsarealet under tyve hektar, kan vi ikke få ejendomme kategoriseret som skovejendomme. De bliver kategoriseret som landbrugsejendomme, siger han.

- Det er der flere ulemper ved. For det første er der bopælspligt og for det andet er ejendommen ikke frit omsættelig, forklarer skovfogeden.

Han nævner flere fordele ved status som skovejendom.

- Landbrugspligt og bopælspligt op-hæves. Ejendommen kan benyttes som fritidsbolig, sommerhus, flexbolig eller lignende, siger Jens Rasmussen.

- Der er ingen begrænsninger på køberne til skovejendomme. De kan for eksempel ejes af et selskab eller af udlandsdanskere, siger han.

Hans Poulsen står ved sit nylige frasalg af jord. Men havde han kendt til grænsen på tyve hektar, havde han ikke solgt så meget jord fra.

Nye kategoriseringer

De nye ejendoms-kategoriseringer, som Vurderingsstyrelsen ruller ud i år, bekymrer også skovejer Hans Poulsen en smule.

- Altså jeg risikerer jo at rende ind i et gevaldigt løft i skattebetaling, hvis jeg bliver omkategoriseret til privatbolig, siger han.

Fordele og ulemper

Skovfoged Jens Rasmussen gør opmærksom på, at der både kan være fordele og ulemper ved at blive omkategoriseret.

- Hvis man frasælger meget jord, sådan at ejendommens areal kommer under femten hektar, risikerer man at lande i den nye privatbolig-kategori.

- Hvis det sker, vil det betyde højere løbende skattebetalinger, lyder det fra Jens Rasmussen.

Omvendt kan privatbolig-kategorien i nogle tilfælde være en fordel.

- Som privatbolig vil en eventuel fri-

Om landbrugspligt og landejendomme

Landbrugspligten kan ophæves på fredskovspligtige arealer over 20 ha. Reglen følger af landbrugslovens § 6, stk. 1, nr. 6 og 7. Det er en betingelse, at arealet er en selvstændig ejendom, og at der er eller vil blive pålagt fredskov på hele ejendommen.

Efter supplering eller udstykning skal der være tale om en sammenhængende fredskov på over 20 ha.

Arealer med fredskov

Skovmyndigheden har været med til at fastsætte en nedre grænse på 20 ha for fredskovsejendomme. Bestemmelsen administreres restriktivt.

20 ha grænsen fraviges derfor normalt ikke, fordi denne nedre arealgrænse skal fremme skovplantning og undgå at skabe små urentable driftsenheder.

Der gives ikke tilladelse til at ophæve landbrugspligten på en fredskovsejendom, der er under arealgrænsen på 20 ha.

En fredskovsejendom skal være pålagt fredskovspligt i sin helhed. Det vil sige, at der normalt ikke må være mindre arealer uden fredskovspligt. Det er normalt en betingelse, at de fredskovspligtige arealer er sammenhængende, fordi det fremgår af skovlovens § 12, at sammenhængende fredskov ikke må udstykkes eller formindskes ved arealoverførsel.

Efter skovlovens regler anses et fredskovspligtigt areal, der gennemskæres af en vej, der kan krydses, et enkelt jernbanespor, et vandløb el-

ler andre topografiske skel, f.eks. en smal mark eller eng, som en sammenhængende lod. Det vil sige, at vi kan give tilladelse til, at landbrugspligten ophæves på et areal med fredskovspligt, der er over 20 ha, men hvor kravet om sammenhængende ikke er opfyldt. Ved ikke-sammenhængende fredskovsarealer styres dette med vilkår i tilladelsen.

Parcelskov

Ved samling af parcelskov skal flere matrikler samles, og der skal være en plan for, hvordan der samles mindst 20 hektar. Arealgrænsen på 20 ha fraviges normalt ikke af hensyn til at undgå at skabe små urentable driftsenheder. Bestemmelsen administreres restriktivt.

Som udgangspunkt vil vi kræve et skovareal på cirka halvdelen (cirka 10 hektar) af det, der normalt kræves for at ophæve landbrugspligten på arealer med fredskov.

Hvis det ikke er muligt at samle flere skovstykker, fordi der ikke er flere skovstykker til salg, skal du have en plan for køb af yderligere parcelskov, således at parcelskovsejendommen på sigt kan blive på mindst 20 ha. En sådan plan kan f.eks. bestå af forkøbsret på andre parceller i skoven.

Kilde:

Landbrugsstyrelsen / Vejledning til lov om landbrugsejendomme

værdi være helt skattefri. Er ejendommen derimod kategoriseret som landbrugsejendom eller skovejendom, skal der betales avancebeskatning ved salg, oplyser han.

Andre muligheder

Skovejer Hans Poulsen ser nu tiden an, men han står ved sin salgsbeslutning. Set i bagklogskabens klare lys, ville han ønske, at han havde søgt mere rådgivning, inden han solgte jorden.

- Jeg tog beslutningen selv. Landinspektøren, som udførte opgaven, gjorde mig ikke opmærksom på grænsen

ved de tyve hektar, siger Hans Poulsen.

- Havde jeg kendt til grænsen på tyve hektar, så kunne min køber jo for eksempel have forpagtet seks hektar. I det til-

fælde ville jeg fortsat eje over tyve hektar, siger han.

Men skødet er skrevet, og han forventer ikke at rippe op i handlen.

Træet klippes fra en lift. Det har medført, at toppen er blevet noget fladere, hvilket har givet træet tilnavnet flødebolletræet.

Foto: Hans Erik Lund

Træet har en møllesten rundt om stammen. Det er uklart, hvorfor stenen er placeret der.

Foto: Leni Foulum

Flødebolletræet med bælte om livet

På Fyn står et helt særligt lindetræ, som ligner en flødebolle og har en gammel møllesten rundt om stammen. Det er et af landets ældste bystævnetræer.

Af Hans Erik Lund, forstkandidat

Bystævnetræet i Davinde, sydøst for Odense, er et af Danmarks ældste bystævnetræer. Måske det ældste.

Det er et træ, som giver skygge, og som var samlingspunkt for bystævnet. Det vil sige det sted, hvor byens fæstebønder samledes for at beslutte fælles anliggender som stridigheder mellem bymændene, pløjning, såning eller flytning af dyr til overdrevet.

Der findes mange bystævner i Danmark. De består som regel af en kreds af sten, som ejerne af de forskellige fæstegårde kunne sidde på. Stenene var ofte forsynet med indhuggede matrikelnumre eller navneinitialer. I Davinde er der 13 sten, som kaldes tingsten. Men der er 14 ejerskaber, idet Sanderumgård indgår, men ikke har en sten.

I mange tilfælde står der et træ i centrum for tingstenene. Nogle gange er det et kvindetræ, plantet i 1915, hvor kvinder og tyende fik valgret. Efter udskiftningen i 1800-tallet mistede bystævner-

ne deres betydning, så pladsen var så at sige ledig.

Givet af godsejeren

I Davinde er træet i midten af tingstenene en lind.

Bytræet blev givet og plantet på kirkepladsen af godsejeren på den nærliggende Sanderumgård, Johan Bülow, i 1816. På Google kan man også finde årstallet 1806 for plantningen.

Desuden har træet ifølge overleveringen været flyttet væk fra kirkepladsen. Her har det måske været plantet i 1806 for så at blive flyttet til den nuværende placering i 1816.

Mavebælte om stammen

Bylinden har et mavebælte i form af en møllesten. Den sidder cirka en meter over jorden, og bliver båret oppe af nogle lange, flade sten på højkant. Det er klart, at en sådan møllesten med tiden kan komme til at "kvæle" træet. Stenen er derfor

blevet udvidet for et års tid siden. Men hvorfor der er en møllesten om træet har jeg ikke kunnet få opklaret.

Der har gennem mange år været en tradition for, at træets krone skulle klippes første lørdag i juli, men det er for nogle år siden blevet ændret til sidste fredag i juni.

Arrangementet bliver gennemført under den aktuelle oldermænds ledelse. Indkaldelsen sker ved at oldermænden blæser i bystævnets horn, der stammer tilbage til 1882.

Tidligere blev træet klippet fra stiger, hvilket gav en afrundet top. Nu til dags klippes fra en lift. Det har medført, at toppen er blevet noget fladere, hvilket har givet træet tilnavnet flødebolletræet.

Davindes beboere er stolte af deres træ, og de passer godt på det.

Kilder:

Træregisteret: www.dendron.dk/dtr
Erik Østergaard Madsen, oldermænd

Ny EU-lovgivning stiller krav til skovejere

EU's tømmerforordning erstattes af den nye ordning EUDR. Ordningen betyder nye krav til skovejere og virksomheder, der handler med træ.

Af Michael Hauberg Lehrmann,
forstfuldmægtig ved
Skovdyrkerne Midtjylland

Skovning, salg af træ og salg af træprodukter bliver nu omfattet af den nye EUDR-forordning. Det er en forkortelse for EU's Deforestation Regulation.

Ordningen erstatter EU's tømmerforordning, som har været gældende i flere år.

Reglerne stiller nye krav til både skovejere og virksomheder, som handler med træ.

Nu flyttes fokus fra lovlighed af skovning af træet til mere omfattende krav til skovdrift og arealanvendelsen i det hele taget.

Skovejeren bærer også et ansvar. Ifølge reglerne er skovejeren en producent – og første led i træets vej ind på EU-markedet. Derfor skal ejeren registrere dette og sikre at både dansk lovgivning og EU-lovgivningen bliver overholdt.

Reglerne er så nye, at der endnu ikke er implementeret en praksis i Danmark. Men som det ser ud lige nu, skal alle skovninger indrapporteres, inden træet sælges.

Der skal blandt andet registreres lokalitet, ejer, træart med mere. Registreringerne skal ske i et IT-system, som endnu ikke er færdigudviklet hos myndighederne.

Må ikke forringe skoven

Grundreglen i EUDR er, at der ikke må være produkter på EU-marked, der har bidraget til afskovning eller forringelse af skov.

Formålet med de nye EU-regler er i høj grad at dæmme op for andre produkter end træ, som bidrager til skovrydning. Der har også været et stort ønske om at øge

De nye EUDR-regler stiller krav til skovejere og til hele værdikæden, der følger efter. Blandt andet er der øgede krav til sporbarhed.

kontrol og sanktionsmuligheder over for virksomheder, der handler med produkter, som strider imod EU-reglerne.

Reglerne inkluderer også andre produkter, der kan stamme fra arealer, hvor skovrydning har fundet sted. Det er blandt andet kakao, soja, oksekød, gummi med mere.

Praksis på vej

I forhold til de nye regler er Skovdyrkerne træhandlere og dermed nummer to i værdikæden. Skovdyrkerne skal derfor videregive informationer om skovningerne til næste led, som vil være savværket eller råtræhandleren.

Skovdyrkerne arbejder med at få praksis på plads sideløbende med, at myndighederne selv får udført en dansk implementering af EU-reglerne.

Skovdyrkerne ønsker, at det fortsat skal være muligt for skovejere at sælge

træ uden at blive kvalt i besværlig administration.

Må ikke forringe skoven

Et andet element i de nye EUDR-regler er, at skovning af træ ikke må medføre skovforringelse. Det er helt nyt. Skovbrugsbranchen venter med spænding på, hvordan den danske fortolkning vil se ud.

Der kan blive tale om, at naturlige skove og naturligt fornyede arealer ikke må erstattes af plantninger.

Hjemmehørende arter må måske ikke konverteres til ikke-hjemmehørende arter. Træ fra arealer med Natura-2000 eller §25-skov kan nok ikke overholde kravene, hvis skovning ikke tilgodeser de naturtyper, der er udpeget.

De nye EUDR-regler lukker i princippet for, at skov kan blive til landbrug. Det samme skete med indførelse af de såkaldte VEII-regler, som nu gælder ved produktion af flis til varmeværker.

EUDR-reglerne blev vedtaget 9. juni og implementeres i løbet af 18 og 24 måneder. 18 måneder gælder for store virksomheder og 24 måneder for små og mellemstore virksomheder.

Gode muligheder med naturnær skovdrift i nåletræ

Der blev nørdet naturnær skovdrift tidligere på året, da LIFE4forest-projektet afviklede workshop. Driftsformen kan løse en række af de udfordringer, som fremtidens skovbrug ser ind i. Projektet giver mulighed for tilskud til skovdyrkermedlemmer, der er interesseret i at skifte driftssystem på deres ældre nåletræsarealer.

Af Karen Poulsen, Naturstyrelsen Himmerland

Dyrkning af nåletræ er godt for klimaet, da nåleskoven optager mere end det dobbelte CO₂ af løvskoven. Samtidig kan nåletræ i højere grad end løvtræ erstatte CO₂-tunge byggematerialer – den såkaldte substitutionseffekt.

Økonomien i nåletræsdyrkning er også bedst på mange arealer. Men vi vil gerne selv bestemme, hvornår træerne fældes. Det vil sige undgå katastrofer med barkbiller og stormfald.

Derfor vil vi gerne opbygge mere stabile skove, der giver løbende driftsindtægter og kun små udgifter til kultur og vedligehold.

Vi vil også gerne opbygge skove, der ikke kun tilgodeser produktion og klima, men også flersidige formål.

Naturnær skovdrift

Naturnær skovdrift er en del af løsningen og LIFE4forest-projektet ser nærmere på de muligheder, som driftsformen giver.

Faktisk kan det gå rigtig godt med den naturnære driftsform.

Bevoksningen på foto 1 med grandis er et eksempel på, hvor langt man kan nå med den naturnære metode selv på en meget genstridig lokalitet. Det er et eksempel på det enorme produktionspotentiale, skoven har.

Hedearealet blev reolpløjet og tilplantning fandt sted i 1905 til 1906 med 75 procent rødgran og 25 procent bjergfyr (se det gamle sort/hvid-foto).

Under skærmen af første generation

Foto 1: *Abies grandis* plantet i 1965 i Feldborg Nørreskov, nu 30 m høj med en gennemsnitlig diameter i brysthøjde på 45 cm

Foto 2: Feldborg Nørreskov (dengang Sevel Plantage afd. 84) i 1925, dvs. 20 år efter plantning af første generation, både bjergfyr og rødgran ses på foto.

Foto 3: Typisk skadebillede ved skrælninger. 100 procent af træerne har større eller mindre skader.

blev der i 1965 plantet grandis, rødgran og nordmannsgran. I de første år blev der efterbedret med lidt douglasgran og lærk.

Skærmen blev afviklet over 4-5 hugster i de følgende 20 år. De sidste overstandere blev fældet cirka 1985.

I dag er 3. generation af skoven rigtig godt på vej. Som det ses på fotoet, er der en frodig blanding af selvfor yngelse af flere nåletræsarter samt bøg og birk.

Grandis vil blive afviklet langsomt, idet kun 5-7 procent af stamtallet og kun de største træer (høst fra toppen), skoves hvert 3.-5. år.

Det forventede hugst-udtag pr. skovning er 50-70 KFM. Målet er et vedvarende og selvfor yngende skovdække i bevoksningen med flere nåletræsarter og indblanding af stabiliserende løvtræ.

Der var næppe nogen, der i 1925 tænkte, at der 100 år senere skulle stå en skov med 30 meter høje træer på denne lokalitet.

Forskellige modeller

Med udgangspunkt i typiske situationer i danske plantager afprøver projektet 10 forskellige modeller til konvertering.

Hensigten er at indplante stabiliserende nåletræs-arter nemlig skovfyr, douglas, abies-arter og lærk samt en andel løvtræ i bevoksninger, som typisk består af sitkagran og rødgran eller andre monokulturer af nåletræ eller måske pyntegrønt-bevoksninger, der er blevet for store til klip.

Det sker ved skærmstillinger, lys-

Om LIFE4forest

Projektet er et samarbejde mellem Naturstyrelsen, som er projektleder, samt Københavns Universitet, Skovdyrkerne, Hededanmark, Salten Langsø Skovadministration, Slesvig-Holstens delstatsskovbrug, Aage V. Jensens Fonde, Dansk Skovforening og en række private skove.

Projektet løber i perioden 2020 til 2028 og har et samlet budget på 98 millioner kroner. Hovedparten af det beløb skal bruges ude i skovbunden til konvertering til naturnær drift, men der er også sat penge af til dataindsamling, forskning og formidling.

Geografisk dækker projektet hele Danmark samt Slesvig Holsten. Tyngden af arealer findes i det midtjyske. Projektet er bevilliget under en pulje af EU's LIFE-midler, der skal fremme bæredygtig produktion. Projektet er derfor først og fremmest et produktions-projekt.

Som skovdyrkermedlem har du mulighed for at få støtte til konvertering til naturnær skovdrift. Kontakt din skovfoged og hør nærmere.

brøndsfor yngelser, kulissefor yngelse, suppleringsplantning i selvfor yngelser, der mangler stabile træarter, knusning af grupper af uønsket selvfor yngelse. Hensigten er også at bryde de ofte flere 100 hektar store ensaldrende komplekser i plantagerne op ved at starte en konvertering i bevoksninger, der normalt betragtes som lovligt unge til skærmstilling.

Viden med huller

Projektet forsøger at udfylde nogle af de huller, vi har i vores viden om naturnær skovdrift, og som betyder, at der opleves mindre sikker grund under fødderne, når skovfogeden rådgiver om naturnær skovdrift.

Det drejer sig blandt andet om gode anvisninger på, hvordan konvertering til naturnær drift skal forløbe i praksis. Det handler om at afklare, hvad tilvæksten er i de etagerede blandingsbevoksninger som naturnært drevne skove består af. Derudover mangler der økonomiske modeller for naturnær drift og driftens forrentning og likviditet.

Vi mangler også viden om effekterne på biodiversitet. Vi mangler planlægningsredskab for naturnær drevet skov, og endelig mangler vi viden om, hvordan en naturnær skovrejsning med nåletræ etableres.

Hvad gør projektet så ved den manglende viden?

Vi afprøver de 10 modeller i praksis i mange forskellige skove og i hele landet. ➔

Der afprøves metoder med remote-sensing (baseret på fotografering fra satellit el. andet) til at opgøre vedmassen i bevoksningerne. Viser det ikke succes, så bruges de eksisterende vedmassetabeller for de træarter, der indgår i bevoksningen.

Særligt har der været interesse for, om overstandermassen øger sin værdi. Universitetet har derfor udtaget cirka 1.000 boreprøver i overstandere af forskellige træarter og i fem forskellige skove for at vurdere tilvæksten.

Der er udlagt 30 langtidspøveflader med naturnær drift og en del af dem med reference-bevoksning, hvor der drives traditionel drift. Disse flader indgår i universitetets landsdækkende net af prøveflader, således at tilvækst-forholdene på langt sigt kan belyses.

Der indsamles data fra skovningsmaskiner, der kører på Naturstyrelsens arealer og laver skærmstillings-hugster. Der indsamles detaljerede oplysninger om aflægning og tidsforbrug fra 50-60 bevoksninger. Endelig indsamles data for udgifter ved kulturarbejder i de forskellige modeller i cirka 200 områder.

Aage V. Jensens Fondens bidrag til projektet vil gå til at kigge nærmere på biodiversiteten i de naturnært drevne nåletræsbevoksninger. Der er i dag ikke så mange undersøgelser af biodiversitet i produktionsbevoksninger af nåletræ i Danmark.

Et koncept for planlægning til naturnær drift i konverteringsfasen er under udvikling. Der vil blive skrevet tre skovplaner for tre udvalgte plantager, hvor konceptet anvendes.

Baseret på den tilgængelige praksisnære viden er der lavet et katalog med forslag til fire modeller til skovrejsning. De afprøves i praksis, og de første års udvikling vil blive vurderet.

Forskelle på drift

I den konventionelle nåletræs-drift består plantagens bevoksninger ofte af en enkelt træart, eller måske i starten også en hjælpetræart, der dog fjernes ved sporhugst. Træerne i den enkelte bevoksning er ensaldrende og efter et 5-6 gennemtyndinger, foretages en renafdrift. Det vil

- Naturnær skovdrift kan være en god måde, at sikre produktion i skovene og samtidig leve op til mange af samfundets andre krav til vores skove. Personligt har jeg ingen favorit blandt driftsformerne. Jeg synes det er glimrende, at et EU-støttet projekt kan være med til at pege på fordele, ulemper og metoder til at konvertere til naturnær drift. Valget er i sidste ende op til skovejeren, og projektet vil helt sikkert hjælpe med både metoder til og viden om naturnær skovdrift, lyder det fra Casper Pleidrup, forstfuldmægtig ved Skovdyrkernes sekretariat.

sige, alle træer fjernes i en hovedskovning ved alderen 50-80 år.

Overfor dette står de naturnære principper, hvor det tilstræbes at undgå renafdrifter. I stedet opbygges bevoksninger med forskellige træarter og i forskellige

aldre og dimensioner. Der hugges kun store træer. Det vil sige træer, der har nået måldiameteren, og måldiameteren er høj. Den er typisk over 40 centimeter. Der vil ikke være traditionelle tyndings-hugster, men kun en begrænset regulering af træarter/kvaliteter.

Skovens foryngelse baseres overvejende på selvsåning. Når konverteringen efter 1-3 trægenerationer er tilendebragt, er forskellene mellem skovens bevoksninger udvisket. Dermed fremstår skoven på sin vis ensartet i forhold til den konventionelle skov. Denne drift kræver ganske få investeringer, men giver løbende indtægter.

Biologisk set er tanken, at denne lukkede skov bevarer sit skovklima og med sin fler-etagerede struktur også er mere modstandsdygtig overfor storme. Sker der alligevel stormfald, er der hurtigt nye træer fra lavere etager klar til at tage over, og skovklimaet er ikke gået helt tabt.

Tanken er også, at med flere træarter, er der større mulighed for at tilpasse træartsvalget til fremtidens varmere klima og hyppigere storme. Især douglas-gran lader til at være en god art i dette system, den holder sig sund, er stabil og vokser godt, selvom den er gammel.

Men så er der ellers alle mellemformerne, hvor elementer af den naturnære drift tages i anvendelse, og måske

Nu viser ekskursionsværter jo sjældent deres mislykkede projekter frem, hvilket heller ikke var tilfældet på en tur til Tyskland. Her ses vellykket foryngelse under rødgran. Med EU-LIFE-projektet kommer der heldigvis en forskningsmæssig vurdering af, hvad der virker i den virkelige verden.

kun i udvalgte bevoksninger i skoven. Konverteringsfasen, som dette projekt beskæftiger sig med, er således kun en opstart af den naturnære drift, men en opstart som gerne skulle give de fremtidige skovforvaltere flere skovdyrkningsmæssige muligheder.

Vildtet i naturnær drift

Vildtet påvirker i stigende grad skovdyrkningsmuligheder. De sidste 10 år er der sket en fordobling af kronvildtbestanden og næsten en syvfoldning af dåvildtbestanden.

Det slår hårdt ud på skovdriften. I projektet afprøves vildtafværgemetoder som blandt andet trico (fårefedt) systematisk i flere plantager i det jyske.

Desuden tilbydes kommende vildtforvaltere en 2-dages workshop hos det slesvig-holstenske delstatsskovbrug.

På denne workshop stifter de bekendtskab med metoder til at måle vildtskader samt den tyske tilgang, nemlig at jagten er til for træproduktionens skyld og skoven ikke er til for jagtens skyld.

Her vanker der bøder til den jagtlejer, der ikke skyder mindst det aftalte antal stykker vildt og i den rigtige fordeling mellem hinder, kalve, smaldyr, idet trofæ-jagt netop ikke løser problemet med bestands-udviklingen.

Hvordan en naturnært dreven skov påvirker vildtet, er svært at sige. Skoven er naturligvis kun een blandt mange faktorer i landskabet. Umiddelbart vil en skov med en stor selvfor yngelse i nederste etage give god dækning og store mængder føde i form af knopper og kviste, hvilket alt andet lige burde gavne vildtet.

Douglas-modellen

Projektet har anvist fire modeller til naturnær skovrejsning af nåletræsdominerede skove: Douglas, grandis, ædelgran og skovfyr. Det baserer sig på de erfaringer projektpartnerne har, og derfor er det ikke skudsikre anbefalinger.

Modellerne er ret brede i deres anvisninger. For douglas-modellen anbefales følgende:

Træartsvalg:		
Træartsblandning:	Douglasgran som hovedtræart – med indblanding af min. 2 og max. 5 af nedennævnte indblandingsarter. Heraf min én skyggetræart (grandis, ædelgran, rødgran, bøg).	
Plantetal:	3.500 – 4.000 planter/ha	
Anbefalede blandingspct. og træarternes funktion:		
Træarter:	Indblanding %	Bemærkning:
Douglas	20 – 30 %	Hovedtræart
Rødgran	30 – 50 %	Langsigtet indblanding
Grandis	10 – 20 %	Langsigtet indblanding
Ædelgran	10 – 20 %	Langsigtet indblanding (frost- og vildtbeskyttede lokaliteter)
Sitkagran	10 – 20 %	Langsigtet indblanding (udsatte og magre lokaliteter)
Skovfyr	10 – 20 %	Langsigtet indblanding - naturhensyn (magre lokaliteter)
Bøg	10 – 20 %	Naturhensyn og langsigtet stabilitet
Lærk (hybrid el. europæisk)	20 – 30 %	Hjælpetræart (ammetræ eller spor-træ)

Nyttige links

Vildt, jagt og naturnær skovdrift

Nyhedsbrev på projektets hjemmeside:

<https://lifeforfit.dk/nyheder/2022/oktober/kan-man-jage-for-lidt/>

Efteruddannelse af maskinførere

Gruppen af maskinførere skal instrueres i den anderledes måde at hugge på. Projektet har investeret i et simulerings-program til uddannelse af maskinførere. Se mere på videolinket herunder:

<https://youtu.be/yKMNCxaSkmk>

Naturnær skovrejsning

Der er iværksat et måleprogram i skovrejsningerne. Se første version af kataloget på linket:

<https://lifeforfit.dk/nyheder/2022/december/eksempler-paa-skovrejsning-til-naturnaert-skovbrug/>

Principper for naturnær skovdrift

Vil du vide mere om de overordnede principper for naturnær skovdrift så besøg

ProSilvas hjemmeside <https://www.prosilva.dk/om-pro-silva>.

European Forest Institutes Integrate network arbejder på internationalt plan med at integrere produktionsskovbrug og skovens flersidige ydelser.

<https://integratenetwork.org/>

Du kan også finde mere på projektets hjemmeside:

<https://lifeforfit.dk/>

Mere information

Har naturnær skovdrift vakt din interesse, så kontakt din lokale skovfoged og få en snak om mulighederne.

Specialister fra København Zoo dokumenterer dyrearter i Vesterskoven. Foto: Frank Rønsholt

Første danske driftsskov er certificeret i biodiversitet

For første gang er en dansk produktionsskov blevet certificeret i biodiversitet, som et tillæg til skovens FSC-certificering.

Vesterskoven ved Ringsted blev for nylig certificeret i biodiversitet.

Helt konkret har skoven opnået en økosystemtjeneste-certificering. Det er et tillæg til skovens FSC-certificering.

Certificeringen er opnået efter et godt samarbejde med København Zoo, Skovdyrkerne Øerne, WWF og FSC®.

Skovejer Carsten Følsgaard glæder sig over den særlige certificering i biodiversitet.

- Det er svært at bevare det dårlige humør, når jeg går en tur i skoven. Jeg står

Stor vandsalamander i Vesterskoven. Foto: Frank Rønsholt

nu med beviset på, at man kan have en driftsskov med stor biodiversitet, siger skovejeren.

Familien Følsgaard købte Vesterskoven i 2015. Skoven har været igennem en stor udvikling og er rig på dyreliv.

Godt samarbejde

Det var den lille sjældne bille grøn pragt-torbist, som satte gang i det hele, oplyser projektleder Eddie Bach, København Zoo.

Den blev fundet i naboskoven til Vesterskoven.

Det var startskuddet til, at skovejer Carsten Følsgaard og hans skovfoged Bjørn Krüger Veng, Skovdyrkerne Øerne, i samarbejde med Zoo satte gang i et omfattende projekt med at få kortlagt biodiversiteten i den 565 hektar store PEFC- og FSC-certificerede skov.

Projektet kom til at hedde "Artsrig driftsskov", og det tiltrak opmærksomhed på grund af det grundige arbejde med kortlægning af arter i skoven.

For knapt et år siden havde Eddie Bach repræsentanter fra WWF og FSC med på rundvisning i Vesterskoven. Her fortalte han om de mange tiltag - og det var ved den lejlighed, at det nye partnerskab tog form.

Hardcore skovdrift og bløde værdier

Vesterskovens certificering er opnået efter et partnerskab med København Zoo, Skovdyrkerne Øerne, WWF og FSC.

Parterne er forskellige. Men trods forskellighederne har de sikret, at den første danske driftsskov kunne opnå den særlige økosystemtjeneste-certificering i biodiversitet, som tillæg til skovens FSC-certificering.

FSC-certificering af økosystemtjenester:

- Er en udvidet certificering, der bygger ovenpå en almindelig FSC-certificering
- Dækker over certificering af kulstof, biodiversitet, vand, jord og rekreative værdier
- Flere økosystemtjenester kan kombineres i en certificering. F.eks. vil kulstof og biodiversitet ofte kunne kobles.
- Tager udgangspunkt i den nuværende situation (baseline) og dokumenterer den forskel (f.eks. biodiversitet) der opnås
- Er omfattet af uvildig 3. partskontrol
- Leverer den dokumentation, markedet skal bruge til rapportering og kommunikation
- Se mere: <https://dk.fsc.org/dk-da/fsc-godkendte-oekosystemtjenester> (Skovdyrkerens FSC-Licens nr. er FSC_C185904)

- Man kan godt sige, det har været hardcore skovdrift og bløde værdier overfor hinanden i partnerskabet, siger skovfoged fra Skovdyrkerne Øerne, Bjørn Krüger Veng.

- Men det har netop været styrken.

Og der er stor respekt for vores forskellige fagligheder og holdninger i arbejdet, fortsætter han.

Vesterskoven er levested for truede dyrearter

København Zoo er specialister i truede dyrearter.

- Vi er med, fordi vi passer på dyrearter, der er under pres. Det er måske lidt nørdet, men det er stort at genfinde engperlemorsommerfugl og stor vandsalamander lige der - midt i en dansk skov, fortæller Eddie Bach.

Skovfoged Bjørn Krüger Veng, smiler, når han lytter til sin samarbejdspartners nørderi.

- Ja, han er dygtig og ved ufatteligt meget - og så har vi jo også brug for nogen som mig. Jeg er praktiker og kender skoven som skovarbejder og skovfoged, siger Bjørn Krüger Veng.

Eddie Bach og Bjørn Krüger Veng er begge enige om, at Carsten Følsgaards entreprenante tænkning som skovejer har været en kæmpe drivkraft.

- Han vil gerne, at projektet er en inspiration for andre. Vi skal vise, hvad vi kan gøre for biodiversiteten og naturen

- Det har været et spændende projekt, og vi er et bredt team. Vi kommer med forskellige baggrunde, men det har netop været styrken. Vi har stor respekt for de forskellige fagligheder, siger Bjørn Krüger Veng, skovfoged, Skovdyrkerne Øerne. Foto: Jens Mathiasen.

Arbejde med lysåbning i Vesterskoven. Foto: Frank Rønsholt

Skovfirben i Vesterskoven

Foto: Frank Rønsholt

samtidig med, at det er rentabelt inden for den mere almindelige skovbrugsramme, siger Eddie Bach.

Dokumentation for bedre biodiversitet

Direktør i FSC Danmark Søren Dürr Grue er begejstret for partnerskabet omkring Vesterskoven og deres nye certificering.

- For FSC handler certificering af biodiversitet om at bruge markedet til at anerkende skovens mange værdier. Med en FSC-certificering får man solid dokumentation for den positive effekt på f.eks. biodiversiteten, som forskellige tiltag i skoven kan have, siger han.

Også hos WWF glæder man sig over den nye certificering.

- Tiltagene i Vesterskoven er et godt eksempel på, hvad vi kan gøre for vores pressede biodiversitet - også i den drevne skov, som en komplementerende indsats til udlæg af urørt skov og andre biodiversitetstiltag i det åbne land, siger Mette Boye, miljøfaglig chef i WWF Danmark.

FSC og WWF har af 15. Juni Fonden fået midler til at undersøge mulighederne for virksomhedsfinansieret biodiversitetstiltag i de danske driftsskove.

- FSC biodiversitets-certificeringen af Vesterskoven er en super reference i WWF

Projektleder Eddie Bach i Vesterskoven.

Foto: Frank Rønsholt

og FSC's projekt 'Vildere Skove II'. Målet er at udarbejde en forretningsmodel for eksternt finansierede biodiversitetstiltag i private produktionskove, siger Sofie Tind Nielsen, senior skovrådgiver i WWF Danmark.

Virksomheder kan deltage

Skovejer Carsten Følsgaard mener, at det er en glimrende idé at få virksomheder til at støtte med økonomi til biodiversitet i skovene.

- Jeg vil mægtig gerne have, at der er andre, der lader sig inspirere af os. Vi skulle helst være den første af en lang række. Så kan vi virkelig flytte noget. Men det kræver også økonomi, siger han.

Søren Dürr Grue slår fast, at en FSC-certificering giver solid dokumentation af de positive effekter ved at udføre tiltag i skoven - og det kan være en mulighed for virksomheder.

- En virksomhed kan finansiere biodiversitetstiltag. Dermed får virksomheden ret til at kommunikere om indsatsen - og virksomheden kan få data til de krav om ESG-rapportering, der er under implementering, siger Søren Dürr Grue.

- Det med at betale for økosystemtjenester - det virker måske lidt eksotisk. Men vi gør det allerede. Der findes for eksempel partnerskaber til sikring af grundvand. Og så er carbon-markedet vokset frem, lyder det.

Åben for flere skove

Skovejer Carsten Følsgaard har opnået en masse erfaring igennem projektet.

Han råder andre skovejere, der vil i gang med lignende projekter, til at være åbne for nye tanker og ideer.

- Tillad de nye tanker. Hvis ikke vi skovejere tager os af, at det er den vej, udviklingen går, så bliver vi kørt agterud, mener han.

Interesserede skovdyrkermedlemmer, som ønsker mere viden om den særlige FSC-certificering af biodiversitet er velkomne til at kontakte Skovdyrkerne eller FSC.

-jma

Mogens Leander er skovejer og kunstner. Han bruger skoven som et laboratorium, hvor han finder ny inspiration og energi til sine kunstværker.

Mogens Leander finder inspiration til sine værker i bøgeskoven

Kunstner og skovejer Mogens Leander ejer fem hektar løvskov ved Kolding. Han henter kunstnerisk inspiration fra skovens mange farver, former og lysindfald. Inspirationen bruger han til at udvikle sin kunstværker.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Fine hvide anemonetæpper under nyudsprungne bøgetræer folder sig ud som naturlige kunstværker i Cathedralskoven ved Kolding.

Langs en skovsti dukker en gipsfigur af Beethoven op ved et lille træklaver. En rød fluorescerende kvinde-skulptur lyser op ved en bøg, og et menneskeansigt kravler op igennem et gammelt askestød.

Ophavsmanden til kunstværkerne er Mogens Leander. Han tager imod med smil og et varmt håndtryk. Han har ejet skoven i tyve år, og for ham er skoven et laboratorium, hvor kunsten udvikles og nye ideer opstår.

Et af kunstværkerne i skoven.

- For mig går kunst og natur hånd i hånd. Det er herude, jeg finder inspiration til mine kunstværker. Faktisk kan man godt sige, at skoven er en form for kunstlaboratorium, lyder det fra Mogens Leander, imens han viser rundt i skoven.

Skovejere i tyve år

Mogens Leander og hans kone Bente Brandorff har begge haft en drøm om at eje deres eget stykke af naturen.

- Jeg er opvokset i et villakvarter tæt ved Vejle – og jeg har altid nydt at være i skoven. Derfor har det også været min drøm i mange år at blive skovejer, så jeg ➔

Et soltegn i skovbunden af Cathedralskoven

Hvert forår er skovbunden dækket af et hvidt blomstrende anemonetæppe. Det er skovens skønhed, som Mogens Leander værdsætter ved at være skovejer.

selv kan være håndværker på de tiltag, der skal udføres i skoven, siger han.

Skovejerdrømmen gik i opfyldelse i 2002, da han og konen fik mulighed for at købe fem hektar friskov i udkanten af Kolding.

Skoven består primært af bøg. Men der står også meget eg i stor diameter i skoven. Der er en enkelt lille afdeling med lærk – men ellers findes kun et enkelt nåletræ i de fem hektar skov.

Den tidligere ejer var en dyrlæge, som ikke havde rørt ved skoven – og den praksis har Mogens Leander fortsat.

Har aldrig fældet et træ

Kalenderen viser maj, da Skovdyrkeren er på besøg. Naturen fører sig frem, og overalt er der hvide og lysegrønne majnuancer.

Det er netop skovens skønhed, som Mogens Leander nyder allermest ved at være skovejer.

- Jeg har været medlem af Skovdyrkerne i mange år, men jeg har faktisk aldrig fældet et sundt træ i skoven. Det gjorde den tidligere ejer heller ikke.

Om Mogens Leander

- Mogens Leander er født i Vejle og uddannet grafiker.
- Skovejer siden 2002, Cathedralskoven. Skoven er en del af Seest Østerskov ved Kolding
- Som ung tog han HF-eksamen med kunst som tilvalgsfag. Senere ophold på Århus Kunstakademi med speciale i bronzestøbning
- Især kendt for sin nyfortolkning af traditionelle russiske og græske ikoner. Grundlagde i 1984 »The New Icon-School of Denmark«.
- Har udstillet i kirker, på museer og på gallerier i ind- og udland.
- Eget galleri i Kolding, Galleri Leander i Katrinegade 8.

Har udgivet kunstbøgerne:

- DANSKE IKONER – The New Icon School of Denmark
- KUNST & IKONER – Breve fra Byzans
- PORTALERNES BILLEDVERDEN

Interesserede kan se mere på www.ikoner.com, Facebook: Leander Icon Art Design samt Instagram: mogensleander

Vi står i skov, der ikke har været rørt i 60 år, siger Mogens Leander.

Der er mange gamle bøger og ege. En stor del af træerne er over 70 centimeter i brystdiameter og indeholder store værdier.

Men det interesserer ikke Mogens Leander.

- Jeg vil gerne bevare skoven, som den er. For mig betyder det ikke noget, at her står en del kostbart træ, som ikke kommer på savværket, lyder det fra Mogens Leander.

Asketoptørrer har gjort et stort indhug i de store asketræer.

- De døde asketræer fælder vi, og en hjælpsom nabo producerer brænde af en stor del af træet. Men ellers kommer der ikke træ ud af skoven, siger han.

I en lysning står der nyplantede træer.

- Her i lysningen stod der tidligere asketræer. I stedet har jeg nu plantet ægte kastanje – tyrkisk hassel og valnød for at erstatte syge asketræer, der er blevet fældet og kørt ud, forklarer han. Det ligger i tiden at tilføre de danske skove nye arter, siger han.

Kunstner og eget galleri

Mogens Leander er uddannet grafiker.

Kunsten har han arbejdet med fra han var helt ung, og billedkunsthaget har han delvis selv tilegnet sig igennem årene.

- Jeg tog HF-eksamen som ung med kunst som tilvalgsfag. Jeg har senere suppleret med undervisning på Århus Kunstakademi og har speciale i bronze-støbning, siger han.

Mogens Leander er især kendt for sin nyfortolkning af traditionelle russiske og græske ikoner og har udstillet på museer, gallerier og kirker i ind- og udland.

Han var den første kunstner i Danmark, der fik øje på de russiske og græske ikoner. Han genfortolkede dem til et nutidigt og moderne billedsprog, og oprettede i 1984 The New Icon School of Denmark.

- I dag har jeg mit eget galleri her i Kolding, hvor jeg arbejder med forskellige installationer. Da vi fik skoven, var det meget naturligt, at jeg begyndte at inddrage naturen og træerne i mit kunstneriske virke. I mange af de moderne installationer er der netop anvendt udgåede materialer fra skoven, siger han.

Skoven bliver givet videre

På vej ud af skoven går turen forbi en lille bålplads, hvor familien ofte har været samlet. Familien tæller to børn og tre børnebørn.

- De seneste tyve år har skoven dannet ramme om utallige gode stunder hvor familien har været samlet. Vi har ofte været herude til fødselsdage og ved andre arrangementer, siger Mogens Leander.

Også Koldings skoler har nydt godt af skoven. Indimellem har skoleklasser været på besøg med deres billedkunstlærer og lavet Land Art med skovens udgåede træer.

Han sender blikket til toppen af en af bøgene og filosoferer lidt over skoven og dens fremtid.

Håbet er, at skoven kan gå i arv til en søn eller et barnebarn.

- Vores børnebørn har alle interesse i skoven og nyder den. Jeg vil blive glad, hvis en af dem vil overtage den. Der ligger jo utallige minder og gode oplevelser herude, som vi alle husker tilbage på og værdsætter højt, siger Mogens Leander.

Træet vandt konkurrencen i Skovdyrkeren tilbage i 2013. I den originale artikel holder børnebørnene Aksel og Liza rundt om træet. Træet er nu blevet 10 år ældre og markeret som evighedstræ af Dansk Naturfredningsforening.

Vindertræet er blevet evighedstræ

Et specielt bøgetræ i Mogens Leanders skov er nu markeret som et evighedstræ.

Skovejer Mogens Leander har fået et evighedstræ markeret i sin skov. Det er et stort bøgetræ, som står i den fjerneste ende af skoven.

- Træet er nok 150 år gammelt. Det har altid gjort et specielt indtryk på mig. Jeg synes, det kunne være sjovt at få det markeret som evighedstræ, sådan at træet også skiller sig ud for eftertiden, siger Mogens Leander.

Han forklarer, at han har haft besøg af en medarbejder fra Dansk Naturfredningsforening, som gennemførte markeringen af træet.

- Han monterede den lille evighedsplade på træet – og målte det ind med GPS og fotograferede det. Træet har fået sit eget nummer (146) og fremgår nu af Dansk Naturfredningsforenings oversigt over evighedstræer i Danmark, fortæller Mogens Leander.

Han har navngivet træet 'Tough Angel', som nu er skrevet på træet.

Tidligere vinder af konkurrence

Tilbage i 2013 havde Skovdyrkeren en konkurrence, hvor den tidligere redaktør Per Hilbert opfordrede medlemmer til at sende sit smukkeste sted ind til redaktionen sammen med en begrundelse.

- Dengang blev træet udpeget som vinder af den lille konkurrence, fortæller Mogens Leander, som stadig har den originale udgave af Skovdyrkeren.

I Skovdyrker-artiklen fra 2013 ser man et billede, hvor skovejerens børnebørn omfavner træet.

- Vores barnebarn Aksel er på billedet. Han er født i 2004. De første ture ud i skoven kunne han næsten ikke gå i anemonerne uden at falde.

- Børnene er blevet store på de år, der er gået. De er nu i gang med ungdomsuddannelser. Det er fascinerende, hvordan tiden går. Træerne gror, uden at vi egentlig lægger mærke til det, filosoferer Mogens Leander.

Træet bliver aldrig fældet

Selvom træet er optaget i Dansk Naturfredningsforenings optegnelse, er der ikke noget juridisk bindende ved udpegningen. Det er som sådan ikke fredet.

Men Mogens Leander garanterer, at træet vil blive stående så længe, som det overhovedet er muligt.

- Jeg kommer aldrig til at fælde træet – og jeg håber også, at dem, der kommer efter mig, vil passe godt på træet, siger Mogens Leander.